

Találkozásaink a Szentírással

SULYOK ELEMÉR

„Hűséges az Isten”

Átutazóban vagyok Pannonhalma és Budapest között. Az éjszakát anyám lakásán töltöm. Ágyammal szemben apám fényképe a falon.

Apámról alig vannak személyes emlékeim. Iskolai tanulmányaim révén viszont annál több ismeretem van Ábrahámról, Izsákról, Jákobról és Józsefről. Az esti félhomályban apám fényképén a vonások összemosódnak, s az „ősatyák” arcélei rajzolódnak elém. Netán „atya” helyett „ősatyák”-at kaptam volna?

A patriarchák emlékezetembe rögzült vonásait Mézes Ernő hitoktatómnak köszönhetem. De még inkább Szabados Róbertnek, Győr-gyárváros lelkészének, aki 1951-től 1955-ig tanított hittanra, jobban mondva bibliaismeretre, melynek szemléltető képei (művészi és metszetei!) ma is elevenen élnek bennem.

Az általános iskola után a győri Bencés Gimnáziumba kerülhettem. Tanárim jóvoltából a zsidó-kereszténységen és a görög-római kultúrán nyugvó európai műveltségnek olyan horizontja nyílt meg előttem, amely az akkori Magyarországon gombostűfeynyire zsugorodott. Mert ki hallott akkori gimnazistaként a néhány egyházi iskolán kívül Ó- és Újszövetségről, Szent Ágostonról, Dantéről, Pascalról, Mauriacról? Alig valaki, vagy csak az, akinek osztályrészüli juthatott a Vigilia Mihelics Vid szerkesztette „Eszmék és tények” hasábjait böngészgetni.

1956 tavaszán Dr. Galamos Irén hittanárom amolyan bibliai vetélkedőt rendezett Szent Márk evangéliumából. Lelkes elsőként részt vettem benne. Amikor rám került a sor, elkezdtem: „A Jézus Krisztus, az Isten Fia evangéliumának kezdete...” Mire az elszavalt szöveg végére értem, nem kis derűtséget keltettek „XVI. századi szavaim”. A „dicséretes” szereplés után tanárom megkérdezte, miféle Bibliából készültem. Abból, amit otthon szoktunk olvasni — válaszoltam. Aztán a II. Vatikáni zsinatot megelőző ökümenikus szellemben elmagyarázta, hogy a Bibliának nemcsak protestáns, hanem katolikus fordítása is van, és nekünk katolikusoknak az utóbbit szintén illendő ismerni.

Talán éppen ezért a jutalmazottak között az akkortájt megjelent „Békés—Dalos”-t kaptam — fedőlapján a négy evangélista ezekieli szimbolumával. Ma is féltve őrzöm e könyvet. Olyannyira, hogy még mindig használom, idézem. Ez a Biblia útítársammá szegődött, „mindennapi kenyérem”-mé vált. Harmincöt év után sem tudok tőle megválni, habár ma már kiváló fordításokat tehetek melléje.

A „Békés—Dalos”, melynek lapjai első diákkori „kommentár”-jaimat is tartalmazák, számomra oly értékké vált, mint az ugyancsak akkoriban kezembe került latin—magyar szótárom. Az utóbbit szintén ereklyeként őrzöm, mert lapjainak foltjai úgy emlékeztetnek a nyárvégi lekvárbefőzésekre és a téli esték olajba sütött kenyérszeleteire, mint egy-egy aláhúzott szentírási szó egykori hitbeli felismeréseimre.

Ezt a Bibliát vittem magammal Pannonhalmára. Majd biblikus tanulmányaim során egyre szaporodtak benne az aláhúzott szavak, kifejezések; egyike-másika zárójelbe került, és a lapszélien sokasodni kezdtek az eredeti szöveghez hűbb fordítási vázlatok. Tanárom, Dr. Dezsényi Lóránt előadásai nyomán aztán az Ószövetségnek egy egészen új meg-

közelítésével ismerkedhettem meg. Így Ábrahám, Izsák, Jákob és József története megtalálta ma is vallható helyét életemben, hitemben, tanításomban.

Gyermekkorom bibliai mesevilágából indulva a szó szerinti olvasaton keresztül az Ó-, majd az Újszövetség irodalmi — történeti magyarázataiig sok értelmezési utat járhattam végig. A változó megközelítések közben végül mégiscsak felfedeztem valami állandóságot. Azt, amit örök fogadalmam napján aláhúzhattam a „Békés—Dalos”-ban: „Hűséges az Isten” (1Kor 1,9). Valódi felfedezés volt ez számomra, mert tanulmányaim „szántóföldjén” kincsrre leltem, „tengerpartján” igazgyöngyre. De hadd valljak erről, immár diákjaimmal is közösen vállalható, példázatos módon.

Folyóparton üldögélünk. Nézzük a folyó változékony, tovatűnő felszínét. Hallgatjuk egyhangú zubogását. Érzékszerveink lassan elcsendesednek; megnyugszunk. Aztán tovább folytatjuk utunkat, s az első duzzasztónál láthatóvá válik az alázuduló víz tömege, és hallhatóvá félelmetes ereje. Megrémülve nézzük és halljuk, amit a szelídnek hitt és csöndesnek vélt folyó elénk libbent titkából.

A víz tömegének medret és irányt a távoli torkolatvidék vonzása ad, amely már bent munkálkodik a sodrásban. De mi ad értelmet és erőt az illékony változékonyaságnak? Izajás jut eszembe:

*„Túláradó haragomban egy pillanatra
elrejtettem előled arcomat,
de örök hűséggel irgalmazok neked
— mondja megváltó Urad.
Mert úgy teszek, mint Noé idejében:
Ahogyan megesküdtem, hogy nem árasztja el
Noé özönvize többé a földet,
úgy esküszöm meg most, hogy nem haragszom rád,
és nem dorgállak meg többé.
Mert a hegyek megszünhetnek,
és a halmok meginoghatnak,
de hozzád való hűségem nem szűnik meg,
és békét adó szövetségem nem inog meg
— mondja könyörülő Urad.” (54, 8—10)*

Tapasztalhattam, megkörményezhetnek bennünket a bizonytalan jövőnkől, a lehetséges csődjeinktől való félelmek. Saját hűtlenségünk nyomasztó terhe alatt már-már készek volnánk bevallani: megérdemeljük Isten túláradó haragját, előlünk elrejtett arcát. És ki gondolná, hogy amikor a legjobban érezzük tehetetlenségünket, s a leginkább szenvedünk emberi gyöngeségeink miatt, akkor éppen Ő közeledik felénk. De nem Noé özönvizével, hanem „lábujjhegyen”, s így szól hozzánk: „örök hűséggel irgalmazok neked... nem dorgállak meg többé... hozzád való hűségem nem szűnik meg.”

De Isten hűsége nem „vízre rajzol és hulló porba ír” (Francis Bacon), hanem mélyen bele van ágyazva az üdvösség történetébe. „Miután régen sokszor és sokféleképpen szólt Isten az atyákhoz a próféták által, ezekben a végső időkben a Fiú által szólt hozzánk...” — idézzük gyakran a Zsidókhöz írt levél 1. versét. Röviden úgy is mondhatnám: Isten hűsége kiállta a történelem próbáját. Mert hűtlenségünk következetességére mindig a hűség következetlenségével válaszolt. S az utolsó szó jogán egyszülött Fiában szólt „örök hűség”-ről, és Fia nagypénteki keresztjével állított örök emléket „békét adó szövetség”-nek

Ha életemben fölfedezem Isten hűségének jeleit, akkor már nem kell fogadkoznom. Mert megtapasztalt hűsége arra fog indítani, hogy a hűségre hűséggel válaszoljak. Persze nem a márványba vésett szavak betűhív azonosságával, hanem a fába vésett

monogramok életes növekedésével. Hiszen többet ér a fa egyre mélyülő és táguló vésetének változása, mint a kőbe faragott szavak mértani változatlansága.

A folyó medre összeszűkül, de sodra felgyorsul, s elérkezik utolsó eséséhez. Rövid időre megállok még, és eltűnődöm. A víz tömegének medret és irányt a távoli torkolatvidék vonzása ad, amely már bent tevékenykedik a sodrásban. De mi ad értelmet, erőt mulandó életemnek? Mi nyújt állandóságot változó életemnek? Izajás nyomán merem mondani: az életemet magához vonzó hűséges Isten, aki már bent munkálkodik legbensőbb igazságkeresésemben és szeretetigényemben.

Félszeg csöndbe húzódok, de nincs okom szorongásra és szívszorulásra, mert Isten megszólal: az évek elmúlhatnak, „a hegyek megszűnhetnek, és a halmok (köztük a pannonhalmi is) meginoghatnak, de hozzád való hűségem nem szűnik meg.”

Az esti szürkületben apám fényképét nézem. Egy fényképet, mely egykoron pillanatfelvétel volt. Arca mögött Ábrahám, Izsák, Jákob és József vonásait vélem felismerni. Az „atyák” egymásra rajzolódó változó képei mögött bibliaolvasásom változékonyságában, hűséges-hűtlen életemben a változatlant, amit Szent Pál így mond az első Korintusi levélben: „Hűséges az Isten” (1,9) Egyre inkább hiszem: a Biblia legnagyobb, legszabadított örömhíre, hogy nem én vagyok hűséges Istenhez, hanem O hűséges hozzám. Olyan örömhír ez, mely nélkül alig tudnék élni.

Ritoók Zsigmond levele

Kedves Laci!

Egyheti vívódás és erőlködés után kénytelen vagyok visszalépni. Amit én a Te kérdéseidre felelnék, az tulajdonképpen összefoglalható a 119. zsoltárnak ezekben a szavaiban: „Lábam előtt nincsen a Te igéd, ösvényem világossága.” Ezt próbáltam meg kifejtetni, elmagyarázni, hogy persze a Biblia ismeretanyag is, irodalom is, de mindennekefelett a Szent Lélek által Isten beszéde, élethelyzetekben személyes üzenet, de mindig csak valami olyan keserves, didaktikus laposság jött ki, annyira távol attól, ami bennem él, amit a Biblia jelent, annyira messze attól a vallomástól, hogy „a te beszéded oly igen jó nekem”, hogy „ne vednek számban jó íze van”, hogy le kellett tennem a tollat, s be kellett látnom: nem megy. Magamtól nem megy. Ne haragudjál, kérlek, tudom ez bizonyára zavart okoz a szerkesztésben, de hidd el, egy kényszeredett vallomás sokkal rosszabb volna. Mikor Dávid templomot akart építeni, Nátán rögtön helyeselt, mert istenes dolognak tartotta, azután kiderült, hogy Isten másképp gondolta. Valahogy így vagyok én is. És ahogy Salamon megépítette a templomot, Te is bizonyára megtalálod azt a Salamont, aki most tud vallomást tenni. Köszönöm, hogy gondoltál rám, és bocsássad meg, hogy most vissza kell lépnem.

1990. febr. 15.

Szeretettel üdvözöl
Ritoók Zsigmond